

Посібник створено відповідно до чинної навчальної програми з природознавства для загальноосвітніх навчальних закладів (1—4 класи) авторів Гільберг Т. Г., Сак Т. В., Віда Д. Д.; підручника з природознавства авторів Гільберг Т. Г., Сак Т. В. для 3 класу.

У посібнику вміщено розробки 68 планів-конспектів уроків із природознавства для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів, що мають чітку структуру, яку уніфіковано й підпорядковано загальної схемі:

- I. Організаційний момент
- II. Актуалізація опорних знань
- III. Мотивація навчальної діяльності
- IV. Сприйняття та усвідомлення нового матеріалу
- V. Осмислення, узагальнення та систематизація знань
- VI. Рефлексія. Підсумок уроку
- VII. Домашнє завдання

До кожного уроку сформульовану триєдину мету, подано перелік необхідного обладнання. Видання містить багатий теоретичний та практичний матеріал.

Запропоновані розробки уроків охоплюють весь курс природознавства за 3 клас. Години, зазначені в програмі як резервні, використано на теми: «Гірські породи. Ґрунти» (1 год) та практичні роботи в темі «Рослини, тварини і середовища їх існування» (2 год). Конспекти уроків розроблено з використанням інтерактивних вправ, дидактичних ігор, зазначено зміст мультимедійних презентацій. До підсумкових уроків складено тести для перевірки знань учнів. Також пропонуються картки, завдання для самостійної роботи, роботи в парах і групах.

У посібнику містяться розробки міні-проектів, дослідницьких практикумів, екскурсій, практичних робіт, передбачених програмою. Також є цікаві завдання, логічні вправи, загадки, вірші, прислів'я, казки та легенди.

До посібника безкоштовно додається календарно-тематичне планування та електронний диск, який містить календарно-тематичний план, мультимедійні презентації, демонстраційні та роздавальні матеріали до уроків, матеріали для проведення фізкультхвилинок.

Пропонований посібник допоможе вчителю початкових класів підготуватися до уроку природознавства, значною мірою заощадить час і звільнить учителів від пошуків додаткового матеріалу.

Рекомендовано для вчителів початкових класів, вихователів групи подовженого дня, студентів педагогічних вузів.

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Слово вчителя

Ми — не просто учні в класі,
Ми сьогодні — мореплавці.
На корабель мерщій сідаймо,
У мандрівку вирушаймо!

Подивіться, на якому чудовому вітрильнику ми здійснимо навколосвітню подорож. (Демонструється плакат вітрильника або макет із конструктора «Лего».)

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Фенологічні спостереження

Вирушаючи в подорож, завжди потрібно знати, чого від погоди очікувати. (Учні повідомляють про стан неба, опади, вітер, температуру повітря тощо.)

Бесіда

1. Як люди колись уявляли Землю?
2. Яку форму має наша планета?
3. Як ви розумієте слово «навколосвітня»? Чому у слові є часточка «коло»?
4. Глобус — це модель Землі. (Демонструється глобус) Слово «глобус» із латини перекладається як «куля». Який колір переважає на глобусі? Чому? (Синій; вода займає 2/3 поверхні Землі.)

Інтерактивна вправа «Незакінчене речення»

Закінчіть речення: «Вода в природі перебуває у ...».

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Слово вчителя

Під час нашої експедиції ми дізнаємося, як називається весь водний простір планети, побуваємо в різних океанах, які омивають суходіл, познайомимося з деякими мешканцями цих водойм.

IV. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»

Чи можемо ми здійснити навколосвітню подорож, рухаючись лише на кораблі? Чому?

Розповідь учителя (супроводжується показом на карті)

Ми дійсно можемо спокійно мандрувати по воді, оскільки всі океани й моря на нашій планеті з'єднані між собою. Разом вони утворюють єдиний водний простір — Світовий океан. Світовий океан є неперервним: із будь-якої його точки можна дістатися будь-якої іншої, не перетинаючи суходіл. Частина океану, що вдається в суходіл, називається морем.

Світовий океан — найбагатша скарбниця Землі. Вода, що випаровується з нього, випадає у вигляді опадів. Океани й моря дають чимало кисню, яким ми дихаємо. Світовий океан щороку приносить людям близько 50 млн т продуктів харчування. Це — дім для багатьох рослин і тварин. Із дна Світового океану навіть видобувають корисні копалини: нафту, газ.

Суходіл, який ми бачимо на карті, позначений жовтим та зеленим кольором, він розподіляє єдиний Світовий океан на чотири великі частини — окремі океани: Тихий, Атлантичний, Індійський і Північний Льодовитий. Незважаючи на вільний обмін водами, кожний з океанів має своєрідні властивості: певну температуру води, солоність, глибину, розміри, тваринний та рослинний світ тощо.

Робота з підручником

Прочитайте текст підручника на с. 8 (другий абзац) і запам'ятайте визначення поняття «Світовий океан».

Робота з картою

1. Чи зручно мореплавцям під час подорожі користуватися глобусом? (Ні, адже на глобусі видно лише один бік.)

Якби ми розрізали глобус навпіл, то утворилося б дві половинки — із кулі отримали дві півкулі. Перед вами карта півкуль, яка дозволяє бачити одразу всю планету.

2. Знайдіть і покажіть в атласі на карті півкуль чотири океани.

Фізкультхвилинка

Лунає аудіозапис пісні «Капітане, посміхніться» (перший куплет та приспів). Учні довільно рухаються, підспівують.

Робота в групах

Об'єднання учнів у групи:

Кожному учневі вручається силуетний малюнок підзорної труби з написом «Тихий океан», «Атлантичний океан», «Індійський океан» або «Північний Льодовитий океан». Діти з однаковими назвами утворюють групу.

ЗМІСТ

Урок 1	Різноманітність природи. Пізнання природи людиною	4
Урок 2	Вода у природі. Світовий океан, його частини	8
Урок 3	Властивості води	14
Урок 4	Вода — розчинник. Розчинні та нерозчинні речовини	18
Урок 5	Прісна і морська вода	22
Урок 6	Робота води у природі	26
Урок 7	Використання води людиною. Охорона води	29
Урок 8	Повітря, його склад і властивості	33
Урок 9	Нагрівання та охолодження повітря над сушею та водною поверхнею	37
Урок 10	Рух повітря	40
Урок 11	Як змусити вітер працювати?	45
Урок 12	Охорона повітря від забруднення	53
Урок 13	Міні-проект «Виявлення пилу в повітрі та встановлення джерел його забруднення»	60
Урок 14	Поняття про гірські породи, їх різноманітність	69
Урок 15	Корисні копалини, способи їх видобування	73
Урок 16	Види корисних копалин. Використання корисних копалин у господарській діяльності людини	77
Урок 17	Ознайомлення з колекцією корисних копалин	79
Урок 18	Склад ґрунту. Родючість ґрунту — основна його властивість ...	82
Урок 19	Значення та охорона ґрунтів	85
Урок 20	Поняття про енергію	88
Урок 21	Сонце — найпотужніше джерело енергії	91
Урок 22	Використання енергії вітру	95